

Fangebørn

© 2004 by Marlene Grøftehaug og

CDR-Forlag

Omslag og foto: Ulla Rose Andersen

Foto side 57 og 83 er privatfoto, som venligst

er udlånt af de interviewede

Tryk: Nørhaven Book

ISBN 87-7841-365-6

Ekspedition:

Boghandlen eller direkte fra CDR-Forlag

Montanagade 29 E, DK-8000 Århus C

Tlf. 8612 3078

Fax 8619 9566

cdr@cdr-forlag.dk

www.cdr-forlag.dk

Indhold

Til læseren	7
Et spind af løgne	13
Børnene skal kende sandheden	24
En gruppe at spejle sig i	33
Julies hemmelighed	42
De andre tager straffen	46
Indsatte fanget af fordomme	55
Gennem murene	66
Hensynet til barnet er vigtigst	76
Hovedet var fyldt med kaos	82
Man har råd til det, man vil prioritere	94
Fængslet splittede familien	99
Få mere at vide	111
Her kan du få hjælp	117

Fangebørn er en bog i CDR-Forlags serie:**KRIMINALITET & SAMFUND**Se mere på www.cdr-forlag.dk

Til læseren

Engang boede der en lille dreng på den vej, hvor jeg også boede. Han var en sød gut, der tit legede med sin far i haven. Men en dag var faren væk. Ingen af naboerne vidste rigtig hvorfor. Der blev hvisket og tisket. *Han er vist røget i spjældet*, lød det rundt omkring bag hækkene.

Faren var ganske rigtigt kommet i fængsel, viste det sig senere. Men ingen vidste, hvordan hans søn havde det med at blive skilt fra sin far fra den ene dag til den anden.

Drengen oplevede det samme som de omkring 1000 danske børn, der hvert år må gå gennem låste døre for at besøge deres mor eller far. Umiddelbart lyder 1000 måske ikke af så meget. Men for at illustrere, hvor meget de fylder, kan vi lave et regnestykke: I en skoleklasse er der cirka 22 børn. Deler vi 1000 med 22, får vi 45. Det vil sige, at hvis vi samler og putter alle disse børn ind i klasseværelser, fylder de 45 klasser.

Det er børn, der må leve afsondret fra deres forældre gennem en periode i deres barndom. Det er børn, der ikke har nogen talsmænd til at råbe op om deres problemer. Og som derfor ikke bliver hørt.

Hvorfor disse børn er så usynlige, findes der ikke noget enkelt svar på. Mit personlige bud er, at det er fordi, det er tabu at have sin mor eller far i fængsel. Det er ikke noget, vi taler højt om. Det fandt jeg ud af, da jeg begyndte at lede efter børn og unge, der kunne fortælle deres historie til bogen. Jeg kontaktede over 40 børnehjem, fængsler og ungdomsskoler og spurgte alle i min omgangskreds, om de kendte nogen. Jeg

endte med fire historier. Når jeg fik så få henvendelser, kan det sige noget om, at børn med forældre i fængsel ikke har lyst til at tale om det. Men det kan også være, at de slet ikke fik muligheden. En pædagog, der kendte et barn med en far i fængsel, sagde til mig: *Jeg vil ikke spørge, for jeg vil helst ikke blande mig.*

Det er et hån mod børnene, hvis ingen blander sig. Det kan gøre ondt at fortælle om sine oplevelser, men ofte hjælper det at være åben i stedet for at låse tanker inde. Børn af indsatte har ikke fortjent at blive glemt og gemt. De har brug for at blive set, forstået og hjulpet, så deres barndom ikke ender i en kæmpe knude af problemer.

I denne bog fortæller fire børn og unge deres historie. Fra hver deres synspunkt beretter de om at være barn af en indsat. Skulle man sætte nogle fælles mærkater på deres historier, kunne det være savn, sorg, uvished – og straf. For de føler alle, at deres fars eller mors dom på den ene eller anden måde er gået ud over dem.

Bogen er et forsøg på at fortælle, hvordan disse børn og unge tackler, at mor eller far er bag tremmer – enten lige nu eller for nogle år siden. Ud over børnenes fortællinger er der interview med fagpersoner, der ser emnet fra forskellige sider og forhåbentlig kan sætte gang i en diskussion.

Heldigvis tyder noget på, at tabuet langsomt er ved at blive opløst. Her i foråret udgav Det Kriminalpræventive Råd en rapport om børn af fængslede. Rådet anbefaler, at børnene får forskellige former for hjælp. Det er et stort skridt på vejen.

I Horsens Statsfængsel har man også taget et skridt i den rigtige retning. Fængselsinspektøren er klar over, at besøgsforholdene er for dårlige. Børnene kan besøge deres far i to timer i et lille værelse. Derfor har inspektøren foreslået at bygge besøgslejligheder i det nye fængsel, som er færdigt i 2007. Her kan børn og

forældre være sammen som familie i en hel weekend. Men der er stadig lang vej igen, før børn af indsatte får så gode vilkår, at ingen længere behøver sætte spot på dem.

Ved at læse denne bog er du med til at hive emnet ud af mørket. Hvis du har kommentarer til det, du læser, er du velkommen til at skrive til mig på mgj@journalist.com – du kan også læse om mig og mit arbejde på www.marleneg.dk

En tak til alle medvirkende i bogen. Den største tak skal gå til Jonas, Diana, Christina, Julie og Torben. Uden dem og deres mod til at fortælle deres historier havde denne bog ikke været mulig.

Marlene Grøftehaug

–Hvad er det for en dag i morgen,
Ronnie?

Som om han ikke skulle vide det. Som
om han ikke havde husket og glemt
det og skubbet det fra sig og hele ti-
den vidst at den dag ubønhørligt ville
komme.

– Det er den første marts.

– Ja. Så ved du også at jeg er væk,
når du kommer fra skole.

– Ja, mor.

Fra Martha Christensens roman
Når mor kommer hjem

Et spind af løgne

Ingen fortalte Diana sandheden om hendes far, og de ubesvarede spørgsmål hobede sig op gennem hele barndommen. I dag har hun stadig ikke fået de svar, hun søger.

Da Diana var omkring fire år gammel, fik hun at vide, at hun skulle undvære sin far i et stykke tid. Han var taget ud for at se på slotte i Tyskland, fortalte hendes mor. Efter et par måneder kom faren hjem fra sin udflugt, og Diana kunne igen besøge ham. En dag spurgte hun ham: *Har du været ude at se på slotte?*

»Han fortalte mig så på lillepigensprog, at han havde gjort noget dumt og derfor havde været nødt til at være væk fra mig i et stykke tid,« fortæller Diana, der er 17 år i dag.

Slottene var slet ikke slotte. Faren havde været et sted med jerntræmmer i stedet for kobberspir, med snævre, grå celler i stedet for store, gyldne balsale. Som tiden gik, blev Diana klar over, at hendes mor ikke havde fortalt hende den virkelige historie. Hun havde løjet. Og den ene gang blev ikke den sidste.

Fars pige

Dianas forældre gik fra hinanden, da hun var to år. Hun kom til at bo hos sin mor i en landsby uden for

Århus og besøgte sin far hveranden weekend i hans lejlighed cirka 15 kilometer derfra. Hun glædede sig altid til at komme ud til ham.

»Jeg har altid følt, at jeg var hans stjerne. En rigtig fars pige. Han gav mig lov til alt. Ville jeg være ude at lege til klokken 11, så måtte jeg gerne det. I andre folks øjne var han sikkert en uansvarlig far, fordi han ikke satte nogle grænser for mig, men det syntes jeg ikke. For det meste havde jeg det godt hos ham,« siger Diana.

Faren var både narkoman og alkoholiker, og han solgte stoffer for at tjene til sit forbrug. Gennem sit liv nåede han at komme i fængsel 7-8 gange. Hans fængselsophold har varet mellem en måned og halvandet år. Diana troede, han skulle bag tremmer, fordi han solgte stoffer. Ingen i familien fortalte hende sandheden, når faren endnu en gang var blevet hentet af politiet og kørt væk. Der var heller ingen, der fortalte, hvor i landet, han afsonede. Eller tilbød Diana at arrangere et besøg hos ham.

Et omvandrende spørgsmålstegn

»Min mor fortalte mig aldrig, hvorfor han var kommet i fængsel, selv om jeg spurgte. Jeg blev vred på hende, for jeg er sikker på, at hun vidste det. Hun sagde bare: *Det ved jeg ikke, har du forresten hørt, at dem og dem har fået en ny hund?* Hun snakkede udenom hele tiden.«

Diana følte sig tit som et omvandrende spørgsmålstegn.

Hvorfor skulle hendes far i fængsel?

Hvornår kom han ud til hende igen?

Hvor var han henne i landet?

Diana:

»Jeg havde et stort behov for at tale om tingene, men jeg talte ikke med nogen derhjemme.«

Moren ville ikke svare hende. Nogle gange vendte hun halvvejs ryggen til Diana, når hun kom ud i køkkenet for at spørge til sin far. Men spørgsmålene blev ved at kværne i hendes hoved, når hun sad alene på sit værelse med lukket dør. På et tidspunkt begyndte hun at opfinde sine egne historier, som hun fortalte til veninderne i skolen.

»Jeg fortalte dem, at min far var i fængsel, fordi han havde solgt stoffer. Og at jeg var meget syg. Ved at fortælle en masse interessante historier, blev jeg spændende henne i skolen. Derhjemme følte jeg mig sat til side, især efter min mor fik en ny mand. Jeg havde et stort behov for at tale om tingene, men jeg talte ikke med nogen derhjemme. Når man taler om tingene, får man vendt problemerne. Og selv om jeg selv opfandt svarene på alle mine spørgsmål, gav det mig et holdepunkt,« forklarer Diana.

»Et eller andet sted lettede det at fortælle en hel masse, men det blev også mere besværligt at holde rede på. For det var jo bare en hvirvel af løgnehistorier, der kom ud.«

Diana har ikke haft nogen søskende at dele sine tanker med. Hun har godt nok en halvlillesøster, der er 12 år i dag, men Diana tror ikke, at søsteren kender til deres fars kriminalitet og fængselsophold. De to piger har hver sin mor og har aldrig boet sammen.

Ingen besøg

Når Dianas far ikke var i fængsel, ringede hun tit hjem til ham om eftermiddagen efter skole. Hun fik luft for sine tanker, når hun havde ham i den anden ende af røret. Men i de ofte lange perioder, hvor han afsonede sin straf, havde hun ingen kontakt med ham. Hun vidste ikke, at man kunne ringe til fængslet, eller at hun kunne skrive breve.

Diana:

»Jeg følte ikke, at han svigtede mig, for jeg syntes aldrig, at det var min fars skyld.

Jeg tænkte, at han ikke ville gøre noget med vilje, for så kunne han jo ikke se mig.«

»Jeg er aldrig blevet spurgt, om jeg ville besøge ham. Og derfor har jeg heller ikke tænkt på det som en mulighed. Men det havde været rart at skrive breve

til ham, så jeg kunne have delt mine tanker med ham. Jeg har altid snakket meget med ham om alt muligt, for min mor og jeg har aldrig kunnet tale sammen om tanker og følelser. Med hende var det mest sådan noget med: *Hvad har du lavet i skolen?* når vi sad og spiste aftensmad. Så når min far ikke var der, blev jeg mere og mere indelukket,« fortæller Diana.

Hun har aldrig været vred på sin far over, at han lavede kriminalitet og røg ind og ud af landets fængsler.

»Jeg følte ikke, at han svigtede mig, for jeg syntes aldrig, at det var min fars skyld. Jeg tænkte, at han ikke ville gøre noget med vilje, for så kunne han jo ikke se mig.«

Smerten udenpå og indeni

Diana fik det langsomt dårligere. I skolen bryggede hun sine fantasi historier sammen og underholdt dem i frikvarterne. I weekenden begyndte hun i en alder af 13 år at ryge og drikke sammen med en veninde. Og derhjemme trak hun sig ind på sit værelse og ind i sig selv. På et tidspunkt begyndte hun i smug at tage hovedpinepiller, også selv om hun ikke havde hovedpine. To om morgenen, to om eftermiddagen og et par stykker til, inden hun gik i seng.

En dag, da Diana var i bad, fandt hun på at skære enderne af sine skrabere til benene, så de blev ekstra skarpe. Hun førte barberbladet ned over håndledet og ridsede små, tynde snitsår hele vejen op ad armen. Hendes mor opdagede ikke noget. Heller ikke, da Diana en sommerdag gik rundt i huset i en lille top med bare arme.

»Jeg fatter simpelthen ikke, at hun ikke så det. Men

jeg vil helst tro, at hun simpelthen ikke så noget, fordi hun havde så travlt hele tiden,« siger Diana og ryster på hovedet. Den dag i dag er hun stadig ked af, at hendes mor ikke så, hvor dårligt hun havde det.

Lærerne på Dianas skole havde til gengæld opfattet, at noget var helt galt, og i begyndelsen af 8. klasse hjalp de hende med at få tid hos en psykolog. Det fik nogle brikker til at falde på plads.

»Psykologen har hjulpet mig til at forklare, at jeg skar mig for at få min usynlige indre smerte placeret et synligt sted. Fordi det er lettere at forholde sig til, at det svider i armen, end at det gør ondt indeni,« siger Diana, der både er holdt op med at skære sig i armen og sluge store doser hovedpinepiller. Hun er også holdt op med at gå til psykolog.

Vidste det var løgn

Dianas farmor har heller ikke fortalt hende ret meget om, hvad hendes far havde lavet, når han skulle i fængsel. Eller hvor han befandt sig henne.

»Jeg tror ikke, at hverken min mor eller farmor regnede med, at jeg havde forstået, hvad der foregik. For jeg var jo bare en lille pige,« siger Diana, der er skuffet over dem begge.

»Jeg ved ikke, om de har lavet den illusion for deres egen eller for min skyld. Jeg blev jo ved at spørge til min far, så de vidste da udmærket godt, at jeg ville have en forklaring. Jeg synes, at min mor var en dum kælling, for hvorfor måtte jeg ikke få noget at vide? Hvorfor skulle det holdes så hemmeligt? Når hun svarede, at hun ikke vidste noget, vidste jeg, at hun løj.«

Diana mener, at moren er konfliktsky og måske ville skåne sin datter for nogle barske sandheder.

»Jeg kan ikke fortænke hende i at ville skåne mig, men jeg kunne bare have brugt sandheden til en hel

masse. Så havde jeg været fri for at fortælle løgnehistorier i skolen, og jeg havde måske også haft lettere ved at tale om det herhjemme.«

En lettelse

Diana har aldrig selv spurgt sin far, hvorfor han var i fængsel.

»Vi havde kun weekenderne sammen, så for mig var det virkelig vigtigt, at der ikke skete noget, som kunne ødelægge vores tid sammen. Jeg har nok været lidt bange for, at han ville blive sur eller indelukket, hvis jeg spurgte,« forklarer hun.

Diana fandt først ud af, hvad faren egentlig sad i fængsel for, da hun var 15 år gammel. En dag spurgte hendes far, om hun kendte grunden til hans ture bag tremmer. Han fortalte, at alle hans domme havde handlet om vold. Når narkomanerne ikke betalte ham til tiden, kunne han blive rasende. Ofte så rasende, at han slog dem ned. En enkelt gang gik han amok og stak en dårlig betaler i ryggen med en kniv. Det gav halvandet års fængsel.

Diana kunne ikke få billedet af en voldsmand til at passe med billedet af hendes far. Men det var rart endelig at have fået svar på, hvad han var i fængsel for.

»Det lettede at få svar på et af de spørgsmål, jeg havde gået med. Men det var også en blandet følelse. For jeg blev ked af at høre, at det var vold, han var blevet straffet for. For vold går jo ud over andre mennesker,« siger hun.

Dianas far døde i december sidste år. Af dampene fra stærk klorin, da han ville blege nogle bukser, siger Dianas farmor. Af hjertestop, siger hendes mor. Diana har stadig ikke kunnet få et enslydende svar fra sin familie. Hun håber selv, at han begik selvmord.

»Jeg ville sagtens kunne forstå, hvis han valgte at

*Diana:
»Min far havde meget svært ved at tackle sit liv. Det var trist at miste ham, men også en lettelse, fordi jeg altid har bekymret mig så meget om ham. Nu har han det forhåbentlig godt, hvor han er.«*

begå selvmord. Han forsøgte at stoppe med at drikke og tage stoffer, men det lykkedes ham aldrig. Han havde meget svært ved at tackle sit liv. Det var trist at miste ham, men også en lettelse, fordi jeg altid har bekymret mig så meget om ham. Nu har han det forhåbentlig godt, hvor han er,« siger Diana.

Diana har en helt bestemt årsag til at tro, at faren begik selvmord. For flere år siden fortalte han Diana, at hun var den eneste grund til, at han ikke tog sig selv af dage. Om han så alligevel endte med at gøre alvor af den tanke, ved hun som sagt ikke. Diana vil gerne have det sande svar på, hvad faren egentlig døde af. Hun ved bare ikke, hvordan hun skal få fat i de oplysninger, der kan fortælle hende det.

»Jeg har spurgt min farmor igen, men hun begynder bare at græde, når vi taler om min far. Men jeg håber, at jeg finder ud af det en dag.«

Diana ærgrer sig lidt over, at hun aldrig nåede at få talt farens kriminalitet, fængselsophold og følelser igennem med ham, inden han døde.

»Jeg ville gerne have spurgt ham om, hvordan han havde haft det i den tid, hvor vi ikke så hinanden. Og hvorfor han ikke bare lod være med at tage stoffer og lave kriminalitet, når han havde mig. Men jeg bebrejder ham ikke, at han ikke bare holdt op. For det er meget svært, når man lever i et kriminelt miljø og er afhængig af stoffer,« siger Diana.

Svært at stole på mor

Diana har det bedre i dag. Hun er glad for sin kæreste og glad for at gå på handelsskole. Når veninderne fjanter, føler hun sig nogle gange lidt mere voksen end dem. Hun mener selv, at alle begivenhederne med farens kriminalitet og utallige fængselsophold har gjort hende lidt tidligere voksen end andre 17-årige.

»Jeg kan også godt lide at pjatte, men hurtigt ruller jeg med øjnene og tænker: *Lad os dog finde på noget mere seriøst.*«

Diana har endnu ikke fået svar på alle de spørgsmål, der fyldte hendes hoved i så mange år. Hun har stadig ikke taget sig mod til at spørge sin mor, hvorfor hun ikke bare fik sandheden om sin far at vide. Eller hvorfor hun aldrig blev tilbudt at komme på besøg i fængslet.

»Jeg har jo altid tydeligt kunnet mærke på hende, at det brød hun sig ikke om at tale om. Så jeg er nok lidt bange for, at hun enten bliver sur eller ked af det, hvis jeg direkte konfronterer hende. Jeg tror, at jeg tager emnet op med hende en dag, men der kommer til at gå lang tid.«

Løgnene og undvigelserne har gjort, at Diana ikke rigtig tør stole på sin mor. De har dog talt helt åbent om, at hun skulle interviewes til denne bog. Og moren er indforstået med, at Diana fortæller sin historie. Men der er en usynlig kile mellem mor og datter.

»Jeg har en vrede indeni. Ikke en stærk vrede, der kommer til udtryk. Men den er der hele tiden som en påmindelse om, at det ikke har været en dans på lyserøde roser. Når hun fortæller mig noget, tænker jeg altid automatisk: *Er det nu også helt rigtigt?* Jeg vil altid have en følelse af, at hun svigtede mig ved ikke at svare på de spørgsmål, der lå så dybt i mig. Det handlede jo om min far og ikke om en eller anden fjern onkel.«